

צריך עיון < סדר עיון < על התורה. ועל העבודה? < למה לומדים? תלוי את מי שואלים

למה לומדים? תלוי את מי שואלים

מאמר תגובה ל"על התורה. ועל העבודה?"

יהודה הערשקאוויטש
עורך וכותב

התשובה לשאלת "למה לומדים", אותה מעלה טייטלבוים, תלויה בראש ובראשונה באופן שבו מגדיר המשיב את יסודות החרדיות. כמו כל דבר במציאות, הגדרת החברה החרדית מורכבת ממאפיינים מהותיים ומאפיינים מבניים, "עצם ומקרה" בלשון הפילוסופים. אלא שכיום ישנם רבים הכופרים במהות ומתמקדים במבנה בלבד. מפתיע לגלות שלעניין זה נפגשים שתי הקצוות של החברה החרדית, המודרניים והקנאיים.

א' אב תשע"ז

לנתון מהסוג הראשון נקרא בשם הכולל "עצם", כי הוא מגדיר את העצם, מהות הדבר; ואילו לנתון מהסוג השני נקרא בשם הכולל "מקרה", כי הוא מקרי לשולחן ואינו נחוץ לעצם הווייתו.

צבע השולחן בוודאי אינו הכרחי לו. שולחן יכול לבוא בכל צבע, ועדיין יהיה שולחן. צבע השולחן אינו אלא מקרי לו, ובלשון הפילוסופים הוא "מקרה הדבק בעצם". לעומת זאת, המושג "שולחן" מחייב משטח חלק, ובהעדר משטח כזה הדבר ההוא כבר אינו שולחן אלא משהו אחר. המשטח הוא "עצם" השולחן. הניסיון לסווג את תכונותיו של כל חפץ לעצם ומקרה אינו תמיד פשוט לביצוע. למשל, לא בקלות נדע לענות אם רגלי השולחן הם עצם או מקרה. בהרבה מקרים דווקא דיאלקטיקה זו עוזרת לנו להבין יותר טוב את טיב החפץ שעליו אנו דנים.

טרם אבוא לדון בשאלה שהציב טייטלבוים במאמרו, ברצוני להקדים הקדמה קצרה בעניין ההבחנה בין "עצם" לבין "מקרה", בין מהותו של דבר לתכונות נוספות. הקדמה זו חשובה להמשך הדיון בחברה החרדית בכלל, ובשאלת טייטלבוים בפרט.

שאלת העצם לעומת המקרה היא אחת הבעיות שהעסיקו רבות את העולם הפילוסופי, מראשיתו ועד לימינו אנו. לשם המחשה: השולחן שבסלון הבית מן הסתם מורכב ממשטח גדול יחסית היושב על ארבע רגלים. המשטח יכול להיות בצורת ריבוע, מלבן או עגול, בצבע חום או לבן; הוא יכול להיות עבה או דק, עשוי מעץ, אבן, זכוכית או כל חומר אחר; הרגליים יכולות להיות רחבות או צרות, גבוהות או נמוכות. השאלה היא אפוא: איזה מבין הנתונים שהזכרנו הכרחיים להגדרת המושג "שולחן", שבהעדרם כבר לא יהיה פה שולחן אלא משהו אחר, ואיזה נתונים אינם הכרחיים להגדרה אלא משמשים כמאפיינים נלווים.

ישנה גם תפיסה נגדית, מאוחרת יחסית, שעם עליית הפוסט-מודרניזם קיבלה תנופה. לפי תפיסה זו, אין תכונות שהן מהותיות לכל חפץ באשר הוא

לא יצליח להגדיר חברה ללא הזדקקות לדיאלקטיקה שבין "עצם" ו"מקרה", בין תכונות הכרחיות להגדרת החברה, לבין אלו המשמשים כמאפיינים נלווים. מנגד, הגישה האנטי-מהותנית מכחישה לחלוטין קיומה של דיאלקטיקה זו. במקומה, היא שואלת מהו מכלול התכונות או הנתונים המגדירים חברה זו.

במדעי החברה, העמדה השוללת את קיומן של תכונות מהותיות נקראת "קונסטרוקטיביזם חברתי". היא טוענת שכל חברה זכאית להגדיר את עצמה כפי ראות עיניה. לפי הגישה הקונסטרוקטיביסטית אין תכונות מהותיות, אלא כל מכלול התכונות מייצר את החברה המדוברת, ותכונות אלו ניתנות לבחירה ויכולות להשתנות בכל רגע נתון. ובמילים אחרות: המהותנות משתדלת לדבר בשפה אובייקטיבית, נצחית ואבסולוטית; ואילו הקונסטרוקטיביזם מדברת בשפה סובייקטיבית, זמנית ורלטיביסטית.

הויכוח בין המהותנים מצד אחד והקונסטרוקטיביסטים מהצד השני בא לידי ביטוי באופן חד וברור בתוך הציבור החרדי של המאה העשרים ואחת

הויכוח בין המהותנים מצד אחד והקונסטרוקטיביסטים מהצד השני בא לידי ביטוי באופן חד וברור בתוך הציבור החרדי של המאה העשרים ואחת. הציבור החרדי מורכב היום מכמה קבוצות ותתי-קבוצות, ובמאמר זה נתמקד בשלש קבוצות בולטות הקיימות בציבור: הלומד, המודרני, והקנאי. כדי לא להכשל בהכללה או בקריקטוריזציה לא נדבר על דמויות ממשיות, אלא נתאר שלשה ארכיטיפים אשר מקבילים במידה רבה למציאות.

הלומד: יושב ולומד רוב היום, חי בצניעות אפילו בסגפנות, לא מכיר ולא רוצה להכיר את העולם החילוני, מקפיד על קלה כבחמורה.

המודרני: כבר לא נמצא בישיבה, נוטל חלק בעולם הגדול, מתמצה במתרחש במישור הפוליטי והחברתי, אינו מקפיד דווקא על סגנון חיים צנוע.

תפיסה זו, לפיה אפשר לחלק כל חפץ או מושג לעצם ומקרה, היא דעת אפלטון ואריסטו, ונקראת על ידי הפילוסופים: Essentialism (מהותנות). ישנה גם תפיסה נגדית, מאוחרת יחסית, שעם עליית הפוסט-מודרניזם קיבלה תנופה. לפי תפיסה זו, אין תכונות שהן מהותיות לכל חפץ באשר הוא. לפי דעה זו כל חפץ מורכב מתכונות מקריות, שבצירופן יחד יוצר את החפץ שעליו אנו דנים. תפיסה זו נקראת Anti-Foundationalism (אנטי-מהותנות). לדעה זו, גם חפץ ללא משטח כלל יכול להיקרא שולחן, ברגע שאדם מחליט להניח עליו אוכל למשל.

לאחר ההתקדמות העצומה של המדע במאות השנים האחרונות, הויכוח בין המהותנים לאנטי-מהותנים כבר אינו רלוונטי לתחום המדעים המדויקים. אנו יודעים בצורה מעמיקה ומפליאה מהו חמצן ומהי עופרת, ואיזו תכונות עושות את החמצן לחמצן ולא לעופרת. אנו יודעים איזו תכונות מיוחדות לזה ולזה, ובהתאם יודעים להגדיר את מהות החמצן והעופרת, ולומר מה רק מקרי להם. ברם, ויכוח זה עדיין ממלא תפקיד חשוב בהבנתם של תחומים רבים, ביניהם האטימולוגיה, הפסיכולוגיה ומדעי החברה.

בתגובה זו ברצוני להתמקד בהשלכותיו של הפולמוס בין המהותנים לאנטי-מהותנים על תחום מדעי החברה, בעיקר בכדי לנסות להבין תהליכים חברתיים המתרחשים כיום בתוך הציבור החרדי.

החברה החרדית – מהות או מסגרת?

בבואנו להגדיר כל חברה, השאלה הראשונה והחשובה ביותר שאנו אמורים לשאול היא: מהן התכונות או הנתונים שמגדירים את עצם החברה, ומהם התכונות והנתונים שהינם רק מקריים לחברה זו. כך היא הגישה המהותנית לשאלה זו. אדם "מהותני"

הקנאי: עיקר עיסוקו "העמדת הדת על תילה", לועג ובז לכל אלו הסוטים מ"הדרך הנכונה", זאת "שמסורה לנו מרבתינו", משתתף באופן סדיר ופעיל בהפגנות, כנסים והפצת פשקווילים.

לעומת זאת, אם ניגש לחרדי המודרני ונשאל אותו מיהו חרדי, הוא יענה שלהיות חרדי זה כיפה שחורה, הורים חרדים, לחנך ילדים בתלמודי תורה, כבוד לרבנים, להתפלל בבית כנסת חרדי (ולא דתי-לאומי), וכיוצא בזה. אם נשאל אותו אם הוא חרדי, הוא כמובן ייפגע מעצם השאלה. בודאי שהוא חרדי, יזדעק, ויצביע על כיפתו השחורה. נכון שהוא לא החרדי הכי "חזק", אבל חרדי הוא נולד וחרדי הוא ימות. כך יוצא שיש חרדים שכבר כמה שנים טובות לא למדו סוגיית גמרא יותר מחצי שעה ברציפות, שתפילותיהם נאמרות במהירות האור, ושצופים בסרטים וצורכים תרבות כללית. כן ישנן חרדיות המצהירות על עצמן שהן כמיניסטיות, שאינן מתלבשות לפי כללי הצניעות המקובלים בציבור החרדי (חלקן גם ילחצו יד עם גברים), שצורכות מנעמי תבל ללא הגבלה – אבל הן חרדיות בזכות הפאה שלראשן. מבחינת החרדי הלומד, חרדי כזה הוא יותר חילוני מאשר חרדי. אבל מבחינת החרדי המודרני אין שום סתירה בין אורח חייו לבין הגדרתו העצמית, כי הוא מחזיק בהשקפת עולם קונסטרוקטיביסטית, לפיה כל אחד רשאי להגדיר את עצמו כפי שנראה לו. בשבילו חרדיות נקבעת לפי צבע הכיפה בדיוק כפי שהיא נקבעת על-ידי לימוד תורה, ואין יתרון איכותי, ביחס להגדרת המהות, לתכונה האחת על השנייה.

כעת ניגש לחרדי קנאי ונשאל אותו מהו חרדי. הוא יענה שלהיות חרדי זה להשתתף בהפגנות, להציק לאנשים שחושבים אחרת ממנו ולהתנגד למדינת ישראל בחריפות. כשנשאל אותו מה עם תורה ותפילה למשל, הוא עשוי להודות שזה לא ממש הצד החזק שלו. הוא אף יסביר שיהודי תלמיד חכם המקפיד על קלה כבחמורה, ממש "לא פסיק פומיה מגירסא", אך תומך תומך במדינת ישראל, הוא גרוע יותר מהגרועים שבאומות. תשובה זו היא תשובה קונסטרוקטיביסטית ביסודה, כי היא מתעלמת מערכים מרכזיים ונצחיים שמאז ומעולם היו נוכחים בעולם היהודי, כגון תורה ותפילה, ובמקומם מניחה ערכים מקריים (התלויים בזמן ומקום) ומעניקה להם את המשמעות העיקרית.

אם ניגש לחרדי הלומד, אותו אחד השוקד על תלמודו יומם ולילה, ונשאל אותו: "מהו חרדי?", התשובה שלו תהיה בערך כך: "החרדי מקדיש את כל חייו עד כמה שאפשר ללימוד תורה וקיום מצוות. הוא בורח ממאה שערים של היתר כדי לא להיכנס בשער אחד של איסור. הוא מקפיד שלא להיות במקומות שאינם ראויים". בשבילו זוהי מהות החרדיות. אם נשאל אותו: "מה עם הלבוש, האם הכובע והחליפה אינם חלק מהחרדיות?" הוא יענה שהלבוש זה משהו שהתקבל במשך השנים, אבל לא זה מה שעושה אדם לחרדי. אם הוא ממש מתאמץ, הוא יזכור שפעם כשהיה ילד ראה באינצקלופדיה לבית ישראל שיש גם גוים שמתלבשים ממש כמו חרדים. ואם נשאל אותו אודות הפגנות על שמירת שבת, הוא יענה שאינו משתתף, כי גם בשבת יש לו חברותות; ואם כן משתתף, זה בגלל שרבו הורה לו לצאת ולהפגין. עבורו להיות חרדי אין פירושו להשתתף תדיר בהפגנות, ואדרבה – הוא היה שמח אילו לא היה צורך בהפגנות כלל. בסתר לבו הוא אף לועג לאלו שמבלים ימיהם בהפגנות.

תשובתו של הלומד היא תשובה מהותנית. היא מבחינה בין עצם למקרה, ובכך מגדירה מהו חרדי. לשיטת החרדי הלומד, מי שחסר לו את התכונות המהותיות המגדירות מהו חרדי, כלל אינו חרדי

תשובתו של הלומד היא תשובה מהותנית. היא מבחינה בין עצם למקרה, ובכך מגדירה מהו חרדי. לשיטת החרדי הלומד, מי שחסר לו את התכונות המהותיות המגדירות מהו חרדי, כלל אינו חרדי, אפילו אם יהיו לו תכונות רבות מקריות המעידות שהוא חרדי.

כעת ניגש לחרדי קנאי ונשאל אותו מהו חרדי. הוא יענה שלהיות חרדי זה להשתתף בהפגנות, להציק לאנשים שחושבים אחרת ממנו ולהתנגד למדינת ישראל בחריפות

מתבטאת בחסימת כבישים והצקות באמצע הלילה למנהלי משק שאינם מפרסמים בעיתון "הפלס", ואילו הקבוצה המודרנית מגדירה את החרדיות על פי הלבוש והיחס האמביוולנטי למדינה. לפי שתי הקבוצות, התפיסה לפיה החרדיות הינה במהותה עבודת ה' ולימוד תורה אינה נכונה, ואפילו פוגענית.

כעת מובן למה אין שום סתירה בין ההתנגדות לשינויים בחינוך הילדים, לבין הנהגת "עוז לתמורה" – משום שאין כאן יסוד מהותי המחייב את האדם לכאן או לכאן. כל דעה היא נכונה ולא נכונה בהתאם לנסיבות. בקרית ספר צריך להתנגד לשינויים בחינוך הילדים, ובירושלים צריך דווקא לעשות את ההיפך. באותה מידה, להיות חרדי אתמול פירושו לזרוק בחור מהשיבה למרות תחנוניו והבטחותיו, והיום להיות חרדי פירושו לבכות לפני קהל קנאים על אותו בחור שהתגייס. רק כך ניתן להבין איך ממציא קמפיין החרד"קים חזר בשאלה. לא מדובר בתהליך ארוך ומייגע מהקיצוניות אל החופשיות, אלא בתהליך קצר וקליל מהגדרה עצמית גמישה אחת, הנוחה לשעתה, אל הגדרה עצמית גמישה אחרת הנוחה לשעה שאחריה.

למה אנחנו לומדים?

כל הנ"ל הוא מעין הקדמה ומבוא למאמרו של שלמה טייטלבוים. ניגש כעת למאמר עצמו. טייטלבוים שואל:

שיעור הגברים החרדיים המשתתף בשוק העבודה עומד – לפי ההערכות המוטות כלפי מעלה – על כ-50 אחוזים. ... כשאני חוזר אחורה לשנות לימודי במערכת החינוך החרדית, ב"שיבה-קטנה" וב"שיבה-גדולה", אינני מצליח להיזכר ולו בשיחה אחת שעסקה באופן ישיר בשאלת ערכה של העבודה, לא לחיוב ולא לשלילה. מעולם לא חונכנו שיש 'פסול' בעבודה, ושהעובד אינו יהודי טוב ... אולם, יחד עם היעדר התייחסות מפורשת לעבודה ... היה פער ברור בין ה"בעלבת" ("בעל-בית", כינוי לאדם עובד, שאינו חבר טבעי מבית המדרש) ל"אברך" ... כיצד ניתן להסביר אורח-חיים כל כך חריג בהיסטוריה האנושית?

תשובת טייטלבוים היא:

הבחנה זו תעזור לנו להבין תופעה מרתקת – וכאן המקום להביע את תודתי לידידי אהרן רוז (שה' יחזיר אותו בתשובה שלמה בקרוב), שכמה שיחות אתו מהוות את הבסיס למאמר זה, והוא זה שהגדיר לנכון את הרעיון היסודי שבאתי להציג. בתהליך שנמשך כעשור, הציבור הליטאי נחצה לשנים. מצד אחד נמצא רוב מניין ובניין של ציבור המכונה "בני תורה", ומצד שני נמצא בליל של כמה ציבורים שהתלכדו תחת דגל אחד וידועים בשם "הפלג הירושלמי". לא כאן המקום לאפיין את הפלג הירושלמי על שלל מרכיביו, אך מה שמרתק הוא שבתוך הפלג מצאו להם מחסה שתי קבוצות קוטביות שלכאורה מנוגדות אחת לשנייה לחלוטין. מהצד אחד ניצב ציבור של קנאים הקרובים בדעתם לעמדת העדה החרדית וסאטמר, ואילו מהצד השני עומד ציבור של מודרנים הקרובים יותר באורח חייהם לציבור הדתי-לאומי הליברלי. כך יוצא שהפלג הירושלמי מצד אחד מתנגד לכל מגע שהוא עם העולם החילוני, ומצד שני מארגן מפגשים בין חרדים לחילונים לקירוב לבבות. מצד אחד הוא מתנגד באופן קיצוני לשירות בצה"ל, ומצד שני הוא זורק בחורים מהשיבה למרות שהתחנה הבאה של בחורים אלו תהיה ללא ספק התגייסות לצה"ל. מצד אחד הוא מתנגד לשינויים בחינוך הילדים, ומצד שני הוא מנהיג בסמינרים שהוא מקים את תכנית "עוז לתמורה" מיסודו של משרד החינוך החילוני (תוכנית שאינה מקובלת בסמינרים חרדים ליטאיים). איך מתחברים להם שתי הקצוות? האם מדובר כאן בשתי קבוצות נרדפות שהתאגדו ביחד רק בכדי להגן על עצמן, או שמדובר כאן בציבור עמוק ואמיתי, בבחינת מצא מין את מינו?

התשובה היא שלמרות השוני החיצוני, שתי הקבוצות הקוטביות הינן במהותן בנות אסכולה אחת, האסכולה הקונסטרוקטיביסטית. לפי שתי הקבוצות אין במהות החרדיות דבר, והיא נתונה להגדרה של כל אחד כפי שנראה לו לנכון. לתפיסה זו החרדיות היא תנועה חברתית הפושטת צורה ולובשת צורה בהתאם לתנאי החיים המשתנים. על-פי הקבוצה הקנאית החרדיות

האתוס החרדי – ולא רק המחקר על אודות החרדים – מאדיר את המאבק בהשכלה. המאבק בתנועה זו ובנגזרותיה (רפורמה, חילון, ציונות) הוא מעין נקודה ארכימדית בחינוך הפנים-חרדי. בעיני החרדים, ההחלטה המשמעותית ביותר שהתקבלה באותה התקופה היא ההיפרדות ממי שאינו יהודי-אורתודוקסי, ההתבדלות. ... אני סבור כי תפיסת ההתבדלות הזו עומדת בשורשה של התרחבות ההימנעות מהעבודה ושל קביעת תלמוד תורה כעיסוק בלבדי של בני החברה כולה.

תשובת טייטלבוים היא תשובה קונסטרוקטיביסטית. מבחינת החרדי הלומד תשובה זו מפספסת את הנקודה לחלוטין, ויכולה להינתן רק על-ידי אחד שאינו יודע מהות החרדיות מהי. הסיבה למה החרדים אינם עובדים היא פשוטה מאד – לא משום שהם חפצים בהתבדלות, אלא מפני שללמוד יותר חשוב מכל דבר אחר. חז"ל אכן שיבחו את העובד, והחשיבו מאד את יגיע הכפיים. כן מבואר בדברי הגמרא (ברכות טז, ב): "עבדים ושפחות אין מספידין אותן. ר' יוסי אומר, אם עבד כשר הוא אומרים עליו, הוי איש טוב ונאמן ונהנה מיגיעו. אמרו לו, אם כן מה הנחת לכשרים". כך היה במשך כל ההיסטוריה: רוב עם ישראל עבדו לפרנסתם, והדבר לא פגע מאומה ב"חרדיותם". כי יחד עם זה שעבדו, ועבדו קשה, הם עדיין החשיבו את לימוד התורה כעיסוק הנעלה והחשוב ביותר. כשאמא הרדימה את הילד שלה בלילה, היא שרה לו: "תורה איז די בעסטע סחורה" (התורה טובה מכל סחורה). לעולם לא עלה על ליבה לשיר על הסחר בבדים ביריד בלייפציג או במרקש.

תשובת טייטלבוים היא תשובה קונסטרוקטיביסטית. מבחינת החרדי הלומד תשובה זו מפספסת את הנקודה לחלוטין, ויכולה להינתן רק על-ידי אחד שאינו יודע מהות החרדיות מהי

לפי החרדי המהותני, בעל-הבית הנהנה מיגיע כפיו שֶׁכָּרוּ אותו והוא ראוי להערכה, אבל מי שלומד עולה עליו אלפי מונים. חרדי לומד צריך כמובן להתמודד עם השאלה הטכנית ביחס ליכולת ההקרבה: כמה הוא

יכול להקריב, וכמה הוגן לבקש ממשפחתו להקריב, כדי שיוכל להמשיך ללמוד. אפשר לשאול גם על המצב הקיים לפיו רוב החרדים בחו"ל עובדים, ואילו בארץ ישראל הרוב לומדים, וכן למה לפני כמה עשרות שנים כמעט ולא היה בנמצא אנשים שלמדו לאחר הנישואין, ואילו היום כמעט כולם עושים כן. אבל התשובות לשאלות טכניות אלו אינן משפיעות על הסיבה הבסיסית והערכית היחידה להמשך הלימוד, שהיא: כי העסק הנבחר ביותר לה' הוא לימוד התורה.

בתוך דבריו תוהה-מעיר טייטלבוים על כך שלעולם לא שמע ביקורת על היציאה לעבודה. אין ספק שהניסיון שלו משקף את השיח הקיים ברוב הישיבות, ואם אכן ליבת היהדות החרדית היא ההתבדלות, כפי שהוא מניח, אז אכן יש להתפלל למה אין רבני הישיבות מטיפים ללא הרף להתבדלות, כפי שהם מטיפים ללימוד התורה ועבודת המידות (לדוגמה). אבל עבור החרדי הלומד ההתבדלות אינה מהות החרדיות; היא בסך הכל ערך שנכפה עליו שלא ברצונו, עקב העולם המתירני והמפתה החיצוני. אפשר להיות חרדי בלי להתבדל, כי ההתבדלות אינה אלא מקרית – אבל אי אפשר להיות חרדי מבלי ללמוד ולהתפלל. מהות החרדיות היא לעבוד את ה' יומם ולילה כפי הכוחות שבהם חנן אותו הקב"ה, לימוד גפ"ת (תלמוד עם מפרשיו) בכל הכח, בלי שימוש ב"מהדורות שוטנשטיין", בלי רחמנות עצמית; לשבור את הראש, להדיר שינה מעפעפיו, להשחיר שיניו על עוד רש"י ועל עוד תוספות, לשנן שוב ושוב, עד שאין להבחין בינו לבין התורה. אם נשאל חרדי כזה למה הוא לא יוצא לעבודה, הוא יתמה: "שאלה זו מנין?! וכי אין השואל יודע שהתורה יקרה מכל סחורה?!"

אין זה אומר שתשובת טייטלבוים אינה נכונה. היא נכונה ועוד איך! הפיצול שדיברנו עליו לעיל, לפיו הציבור החרדי מתחלק לשנים, חדר גם לתוככי הישיבה עצמה. לצד בחורים היושבים ולומדים בכל כוחם, כפי מידת האפשר, ישנם בחורים אחרים שלא ברור כלל למה הם בישיבה. הם כמעט ולא מעוניינים בתורה ובתפילה, בסתר הם מחזיקים טלפון חכם או טאבלט, ובלילה, אחרי שכולם הלכו לישון, הם מתחבאים מתחת לשמיכה וגולשים. עבודת המידות זרה להם, ואם שואלים אותם על כמיהות הם חושבים על פטריות. למה בחורים כאלו נמצאים בישיבה? מה הם עושים שם בכלל? על זה באה תשובת הפלג הירושלמי, וכמו שהטיב לתאר אותה טייטלבוים

במאמרו – התבדלות! כשעוצרים בחור עריק באילת, הפלג הירושלמי יחסום כבישים. כי להיות חרדי אין הכוונה שיש דבר מהותי כגון לימוד תורה או עבודת התפילה המחייב את הבחור, אלא להיות חרדי הכוונה שכל עוד אתה חובש כובע בורסלינו וצבע החולצה הוא לבן, חרדי אתה וחרדי לא הולך לצבא! אתה יכול להסתובב באילת, כולל סכסוך עם נהג המונית, אבל חס ושלום ללכת לצבא!!

לעומת זאת, החרדי המהותני אינו שולל את ההליכה לצבא, אלא דן בכל מקרה לגופו: האם אם זה יעזור לבחור להתקדם, או שמא יגרום לו לסגת. כך שמעתי ממשגיח ירא שמים שעזר למאות בחורים שנחלשו להתחזק פלאים, שישנם מקרים שההליכה לצבא דוקא מועילה לבחור.

לעומת זאת, החרדי המהותני אינו שולל את ההליכה לצבא, אלא דן בכל מקרה לגופו: האם אם זה יעזור לבחור להתקדם, או שמא יגרום לו לסגת

אולם, מדברי טייטלבוים עולה כי כל הפלגים של הציבור החרדי מסכימים, ברמה העקרונית, שיש לבחור ישיבה להמשיך את שהייתו בישיבה בכל מחיר, כדי ש"תיבת הנח" תמשיך להגן עליו מפני הסערה שבחוץ. אבל לא כך השיב הרב שטיינמן לאבא שהגיע אליו עם צו גיוס לבנו – בן שהתדרדר והסתובב ברחוב, על כל המשתמע מכך. לשאלת האבא מה לעשות עם הבחור, אם למצוא ישיבה שתרשום אותו או לתת לו להתגייס, ענה לו הרב שטיינמן: "שיתגייס ושימות שם!" לנוכח התדהמה שפשטה על פני האבא

אמר לו הרב: "אם הוא מסתובב ברחוב, אתה יודע כמה עבירות הוא עובר? אתה יודע כמה נשים הוא מכשיל? שימות וזהו!" בשביל החרדי הלומד, בשביל החרדי המהותני, מי שחי חיי עבירה בוודאי שאינו חרדי, ויתרה מזו, הוא כלל אינו חי. שילך לצבא ושימות שם!

כמובן שדברים חריפים אלו נאמרו בהקצנה ולצורך חידוד הנקודה. אבל גם תגובת הרב שטיינמן, וגם מאמרו של טייטלבוים, קורא את כולנו ליום פקודה: האם אנו מהותנים או קונסטרוקטיביסטים? האם אנו כחרדים מחוייבים למערכת ערכים ומעשים מהותיים שאינם משתנים, שבקיומם אנו חיים ובהעדרם אנו מתים, או שהמעשים והערכים גמישים, זמניים ותלויים בנסיבות? האם להיות חרדי זה לימוד תורה מתוך הדחק, עבודת המידות וקיום מצוות במסירות נפש, או שלהיות חרדי פירושו התנגדות לצבא, התבדלות, חולצה לבנה, חסימת כבישים, פאה מכוארת, הפגנות סוערות והצבעה למפלגה חרדית?

כיום, השאלה הזו היא השאלה, בה' הידיעה, העומדת בפני כל אחד מבני הציבור החרדי. התשובה לשאלה זו היא שתקבע את צביונו של הציבור החרדי למשך העשורים הבאים.

שה' יהיה בעזרינו להחליט את ההחלטה הנכונה, המהותית והאמתית!

תמונה ראשית: בית מדרש. קרדיט: miramar2009,

(CC BY-NC-ND 2.0)